

Syntaktisk komplexitet och behovet av specifika klarspråksriktlinjer för EU-svenskan

En kontrastiv studie av översättning av participfraser från franska till svenska i EU-lagtexter

Ebba Harning

EU-svenskan har genom åren kritiserats för att inte vara läsbar och idiomatisk. Kritikerna har ansett att den inte lever upp till klarspråksriktlinjerna för svenskt författningsspråk. Skillnader i juridisk tradition och punktregeln har utpekats som de bakomliggande orsakerna till EU-svenskans brister. I den här uppsatsen undersöks vilken betydelse de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan har för översättning av franska EU-lagtexter till svenska. Syftet är att belysa den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan och behovet av specifika klarspråksriktlinjer för EU-svenskan.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Genom inträdet i Europeiska unionen har vi fått svenska offentliga texter som utformats enligt en skrivtradition som tar oss 20–30 år tillbaka i tiden, en översättningssvenska som präglas av mångordighet och vaghet, komplicerad meningsbyggnad, nominaliseringar och därmed oklara syftningar (Ehrenberg-Sundin 2000:144).

Ända sedan Sverige blev medlem i EU 1995 har de svenska översättningarna av EU-texter blivit kritiserade för att inte vara idiomatiska och läsbara. Kritikerna har ansett att EU-svenskan inte levt upp till de klarspråksriktlinjer som finns för svenskt författningsspråk.

Skillnaden i synen på författningsspråk i de olika länderna i EU har ofta angivits som en av huvudorsakerna till EU-svenskans brister. Kritikerna har menat att det krångliga traditionella juridiska språket i de främst franska och engelska originaltexterna¹ påverkar språket i de svenska översättningarna.

Dessutom har tillämpningen av den så kallade punktregeln i juridiskt bindande texter i EU ansetts försämra möjligheterna att göra idiomatiska översättningar. Punktregeln innebär att en mening i

¹ Översättning från franska och engelska stod 1997 för 85 % av all översättning inom EU (SOU 2002:27 s. 23).

originaltexten måste motsvara en mening i översättningen. Den tillämpas eftersom meningsnivån är utgångspunkten i både den hänvisnings- och ändringsteknik som används i EU-prosan. Därutöver finns det också generella krav på närhet mellan original och översättning, bland annat för att underlätta granskningsarbetet av texterna (*Att översätta EU-rättsakter* 2007). Punktregeln och de generella kraven på närhet mellan original och översättning innebär att översättaren får ett begränsat handlingsutrymme.

Skillnaderna i juridisk skriftspråkstradition och betydelsen av punktregeln ska inte underskattas, men de är inte de enda faktorerna som påverkar EU-svenskans utformning. I debatten om EU-svenskan har det funnits en avsaknad av problematisering av den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan och av de strukturella skillnaderna mellan franskan, engelskan och svenskan, och vilken betydelse de har för de svenska måltexternas utformning.

1.2 Syfte

Syftet med denna undersökning är att belysa de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan och att visa vilken betydelse de har för de svenska översättningarna av franska EU-texter. Min tanke är att svenskan på grund av de strukturella skillnaderna inte kan använda sig av samma syntaktiska konstruktioner som franskan och att det innebär att de franska konstruktionerna i originaltexten måste omformuleras i översättningen till svenska. Omfattande omformuleringar kan, förutom att sätta sin prägel på den svenska texten, i vissa fall göra den omständlig och mindre idiomatisk. Med punktregeln som en ytterligare begränsande faktor, kan de strukturella skillnaderna vara en grundläggande orsak till EU-svenskans bristande idiomacitet och läsbarhet.

Genom att belysa de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan i EU-texter, hoppas jag kunna illustrera den syntaktiska komplexiteten som är så utmärkande för EU-prosan, men som så sällan uppmärksammas i debatten om EU-svenskan.

På detta sätt hoppas jag kunna väcka frågan om det faktiskt är så att den syntaktiska komplexiteten innebär att det är nödvändigt att använda vissa specifika konstruktioner för att EU-svenskan ska vara idiomatisk och läsbar. Om så är fallet, skulle det behövas specifika klarspråksriktlinjer för svenska EU-texter, vilket idag saknas.

Jag hoppas med min undersökning kunna visa att det idag finns en diskrepans mellan å ena sidan de klarspråksriktlinjer som de svenska

översättarna i EU skall följa och å andra sidan de syntaktiskt komplexa texter som de möter i sitt dagliga arbete.

1.3 Material

För att undersöka de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan har fyra franska texter och deras svenska översättningar använts. Alla texterna är juridiskt bindande texter, vilket innebär att punktregeln tillämpas i dem. Det handlar om ett avtal, ett direktiv och två förordningar (se litteraturförteckningen).

Det var viktigt att de svenska texterna verkligen var översättningar från franska och inte från något annat språk för att resultaten av den aktuella undersökningen skulle vara relevanta.

Det är svårt att som utomstående avgöra från vilket språk en EU-text är översatt. Besluts- och skrivprocessen är komplicerad i EU och en text har inte sällan flera författare som skriver olika delar på olika språk. Jag tog därför kontakt med Ingemar Strandvik, chefen för den svenska översättningsenheten vid EU-kommissionen, som vidarebefordrade texter som översatts från franska till svenska.

Förutom de fyra texterna som har legat till grund för undersökningen, har även sekundärlitteratur använts för undersökningens teoretiska ramverk. Det handlar dels om litteratur om EU-svenskan, dels om litteratur om fransk och svensk satsstruktur och grammatik.

Det finns inte så mycket skrivet om EU-svenskan, men de källor som finns att tillgå har varit användbara. Den källa som varit mest värdefull är dokumentet *Att översätta EU-rättsakter* (2007), som ges ut gemensamt av de svenska översättningsenheterna i EU. För övrigt har flera artiklar konsulterats, främst *Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter* (Ekerot 2000) och *Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter?* (Ehrenberg-Sundin 2000). Det var i polemiken mellan de två debattörerna som idén till föreliggande undersökning väcktes. Slutligen har även flera uppsatser varit till hjälp i arbetet, framförallt har uppsatsen *Från eurokratspråk till klarspråk* (Persson 2006) givit många uppslag.

Vad gäller fransk och svensk satsstruktur är det framförallt ett verk som varit mycket användbart i undersökningen, nämligen *Språk i kontrast. En jämförande studie av svensk och fransk meningsstruktur* (Eriksson 1997). Det är en ingående studie av svensk och fransk meningsstruktur som ger en heltäckande bild av de strukturella skillnaderna mellan svenskan och franskan. I övrigt har även *Konsten att översätta* (Ingo 2007) konsulterats, samt grammatikböckerna *Fransk*

universitetsgrammatik (Pedersen et al. 1989) och *Svensk grammatik* (Hultman 2003) (för en komplett lista med sekundärlitteraturen, se bibliografin).

1.4 Metod

Metoden som har valts för undersökningen är kontrastiv. En kontrastiv studie innebär att skillnader mellan två språk undersöks genom att texter på det ena språket jämförs med deras översättningar till det andra språket (Eriksson 1997:9).

Undersökningen av översättningar som en kontrastiv språkforskningsmetod har kritiserats genom åren. Kritikerna har menat att de interferenser som översättaren utsätts för från källtexten är så omfattande att de påverkar översättningen. På så sätt kan det finnas en risk att resultaten är missvisande:

Åtskilliga översättningsstudier har visat att strukturer och uttryckssätt uppträder med annan distribution i översättningar än i originaltexter på motsvarande språk just därför att förlagan har en styrande effekt (Andersson 1992:11).

För att minska interferensen är det därför viktigt att en kontrastiv studie uppfyller vissa kriterier: antalet texter ska vara stort och olika författare respektive översättare ska vara representerade (Eriksson 1997:11). På så sätt blir en författares eller översättares personliga stil inte en faktor som påverkar undersökningsresultatet.

Det är dock oundvikligt att källtexten påverkar översättningen och därför kan resultatet av en kontrastiv studie vara något missvisande vad gäller frekvensen av vissa strukturella mönster. För att ta hänsyn till detta faktum är det därför nödvändigt att göra en kontrastiv studie i båda riktningarna, dvs. undersöka översättningar till och från båda språken.

Det har varit nödvändigt att begränsa den aktuella undersökningen. Det har därför bara varit möjligt att undersöka översättningar från franska till svenska. Omfånget på det material och de exempel som använts är också begränsat: 353 exempel har hämtats från fyra olika texter omfattande 38 sidor. Då korpusmaterialet är begränsat, kan det bara visa vissa tendenser till strukturella skillnader mellan franskan och svenskan.

För att undersöka de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan har jag valt att studera översättningen av participfraser från

franska till svenska. Undersökningen har gått till så att exemplen med participfraser i de franska texterna och deras motsvarigheter i de svenska översättningarna har samlats in och delats in i olika översättningskategorier.

1.5 Avgränsning

Participfrasen är en infinit verbfras. Den har strukturella och funktionella likheter med en bisats då den kan knyta samma satsled till sig och fylla samma funktioner som en bisats. Man kan se participfrasen som en komprimering av en bisats. Med andra ord är participfrasen en typ av satsförkortning (Ljung & Ohlander 1996:201). Man kan också tala om participfrasen som en kvasisats eller en inbäddning (Ingo 2007:45).

Franskan är ett språk som med fördel använder satsförkortningar istället för finita satser medan svenskan är ett språk som föredrar att använda finita satser. Participfrasen är efter infinitivfrasen den vanligaste frastypen i franskan. I svenskan är participfrasen den fjärde vanligaste frastypen och är alltså inte lika vanlig som i franskan (Eriksson 1997:76).

I en syntaktiskt komplex text kan det vara en fördel att kunna komprimera texten genom att använda satsförkortningar istället för hela satser. Frågan är vilka konsekvenser den strukturella skillnaden mellan franskan och svenskan vad gäller möjligheten att använda satsförkortningar får i översättningen av komplexa EU-texter. Det är i ljuset av den frågeställningen som participfrasen har valts som fokus för undersökningen.

Då det är participfrasen i funktion av en komprimerad sats som varit utgångspunkt för undersökningen har inte de participfraser som fungerar som huvudverb i en verbfras undersökts. De particip som fungerar som substantiv, dvs. de är substantiverade, har inte heller undersökts. I övrigt har alla participfraser, oavsett syntaktisk funktion, undersökts.

En definitionsmissig svårighet med participfrasen är att den har likheter med både verbfrasen och adjektivfrasen: samtidigt som den kan fungera som huvudverb i en verbfras kan den ha samma funktioner som en adjektivfras. Det är därför inte helt självklart om participet skall betraktas som ett verb eller ett adjektiv eller om det skall ses som en egen ordklass. I vissa fall kan det vara svårt att säga var gränsen går mellan ett adjektiv och ett particip. Men för att inte begränsa

undersökningen i onödan har samtliga participfraser med adjektivisk funktion undersökts.

1.6 Översättningsenheter

I en kontrastiv studie är det nödvändigt att ha en viss strukturell nivå som utgångspunkt för jämförelsen. I verket *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (1958) lanserade Vinay & Darbelnet det sedan dess ofta använda begrepp *transposition*, vilket syftar på bytet av ordklass i översättningen från ett språk till ett annat. Det är dock inte på ordklassnivå som översättningsprocessen sker. Inom ramen för meningen är det snarare satsen och frasen som är de naturliga översättningsenheterna.

Utgångspunkten för den här undersökningen är förändringar i översättningen på sats- och frasnivå. I uppsatsen kommer jag konsekvent att använda mig av begreppet *strukturomvandling*. Med *strukturomvandling* avses byte av formell kategori. Det innebär att en sats översätts med en fras eller en annan typ av sats eller att en fras översätts med en sats eller med en annan typ av fras (Eriksson 1997:20).

1.7 Disposition

Uppsatsen består av två delar: en kvantitativ (2) och en kvalitativ (3) analys. Den kvantitativa analysen består av två delar: en översikt (2.1) och en resultatdel (2.2). I översikten ges en presentation av den aktuella texttypens generella egenskaper och frekvensen av participfraser och relativa bisatser i en av de franska texterna och dess översättning. I resultatdelen presenteras resultatet för samtliga texter: de olika översättningskategorierna och fördelningen av presens particip och perfekt particip i de olika översättningskategorierna diskuteras. Den kvalitativa analysen är uppdelad på sex avsnitt i vilka de största översättningskategorierna diskuteras: *relativ bisats* (3.1), *prepositionsfraser* (3.2), *participfraser* (3.3), *nominalfraser* (3.4), *övriga strukturomvandlingar* (3.5) och *passiva konstruktioner* (3.6). Uppsatsen avslutas med en diskussion av de viktigaste slutsatserna (4).

2. Kvantitativ analys

I korpusen finns 353 exempel med participfraser och deras svenska motsvarigheter. Den studerade texttypen, EU-prosa, är specifik. Därför är det sannolikt att vissa av de syntaktiska mönster som påvisas i korpusmaterialet är utmärkande för den aktuella texttypen och de är troligen inte lika frekventa i andra texttyper.

2.1 Översikt

De fyra olika texter som ingår i korpusen är olika långa. En är lång och de tre övriga är betydligt kortare. Den långa texten är ett avtal mellan den Europeiska unionen och Madagaskar om fiske utanför Madagaskars kust (se material- och litteraturförteckningen). Den har valts ut både för analys av den aktuella texttypens generella egenskaper, såsom meningslängd och ordfrekvens, och för analys av participfrasernas respektive de relativa bisatsernas frekvens.

I både den franska originaltexten och den svenska översättningen finns det 324 meningar. Texten är 30 sidor lång, vilket innebär att det i genomsnitt går elva meningar på en sida. I den franska texten finns det 10 257 ord och i den svenska översättningen finns det 8 227 ord. Det finns alltså 2 030 ord färre i den svenska texten än i den franska. Det innebär att en mening i den franska texten i genomsnitt har 32 ord, medan en mening i den svenska översättningen i genomsnitt har 25 ord. En svensk mening har alltså i genomsnitt 7 ord färre än en fransk mening i den undersökta texten. De här siffrorna vittnar om att meningslängden är mycket lång i EU-prosan och att den franska meningen i genomsnitt är ordrikare än den svenska.

Vad gäller participfrasernas och de relativa bisatsernas distribution, visar det sig att det finns stora skillnader mellan den franska texten och den svenska översättningen. I den franska texten finns totalt 289 participfraser. Av undersökningen av de franska participfraserna och deras översättning framgår att motsvarande användning av participfraser är mindre vanlig i svenskan: av de 289 participfraserna i den franska texten har endast 4 översatts med en motsvarande svensk participfras.

Det motsatta förhållandet gäller frekvensen av relativa bisatser. I den svenska översättningen finns 232 relativa bisatser, medan det endast finns 40 relativa bisatser i den franska texten. Det betyder att det går nästan 6 svenska relativa bisatser på varje fransk relativ bisats. Skillnaden i antalet relativa bisatser är anmärkningsvärt stor.

Den låga frekvensen av relativa bisatser i den franska texten bör ses som specifik för den aktuella texttypen. På samma sätt bör den höga frekvensen av relativa bisatser i den svenska översättningen ses som texttypisk. I Erikssons studie av strukturella skillnader mellan svenskan och franskan framgår att den relativa bisatsen är så vanlig i franskan att den där intar en särställning bland bisatserna, medan den, även om den är vanlig i svenskan, inte är lika dominerande bland de svenska bisatserna (Eriksson 1997:53).

På samma sätt verkar den höga frekvensen av participfraser i den franska texten vara utmärkande för den aktuella texttypen. Eriksson konstaterar visserligen i sin studie att participfrasen är en av de två mest frekventa frastyperna i franskan (Eriksson 1997:76), men den extremt höga frekvensen i korpusmaterialet måste ses som textspecifik.

Som framgår av resultaten nedan förefaller det som om de franska participfraserna i stor utsträckning översätts med svenska relativa bisatser. Den låga frekvensen av relativa bisatser respektive höga frekvensen av participfraser i den franska texten förklaras av att participfraser i stor utsträckning har använts istället för relativa bisatser med motsvarande funktion.

2.2 Resultat

2.2.1 Översättningskategorier

I korpusen finns det sammanlagt sex olika översättningskategorier. De största kategorierna är: *relativ bisats* (36 %), *prepositionsfras* (25 %) och *participfras* (16 %). Tillsammans står de för 77 % av alla exempel:

TABELL 1. *Översättningskategorier*

Översättningskategori	Antal	Procent
Relativ bisats	128	36
Prepositionsfras	87	25
Participfras	57	16
Nominalfras	21	6
Övriga SO	22	6
Övriga exempel	38	11
Totalt	353	100

I fem av sex kategorier är det fråga om en strukturomvandling i översättningen av participfrasen från franska till svenska: *relativ bisats*, *prepositionsfras*, *nominalfras*, *övriga SO* (strukturomvandlingar) samt *övriga exempel*. I den kvalitativa delen av analysen kommer de fyra första samt översättningskategorin *participfras* att diskuteras.

Kategorin *övriga exempel* kommer inte att diskuteras i den kvalitativa delen av analysen. Det är en heterogen grupp med exempel på olika typer av strukturomvandlingar. Då exemplen är så få kan de inte sägas visa på strukturinherenta skillnader mellan franskan och svenskan.

Förutom de fem ovan nämnda översättningskategorierna finns det även en sjätte översättningskategori, nämligen *passiva konstruktioner*. Denna kategori utgör 86 av 353 exempel (24 %):

TABELL 2. *Passiva konstruktioner i antal och i procent*

Översättningskategori	Antal	Procent
Passiva konstruktioner	86	24
Totalt	353	100

Den är inte en speciell översättningskategori, utan en kategori som överlappar tre andra kategorier:

TABELL 3. *Passiva konstruktioner i olika översättningskategorier*

Översättningskategori	Antal	Procent
Relativ bisats	80	93
Övriga SO	3	3,5
Övriga exempel	3	3,5
Totalt	86	100

2.2.2 Presens particip och perfekt particip

I korpusen ingår både participfraser med presens particip och med perfekt particip. Antalet perfekt particip är mer än tre gånger så många som antalet presens particip (se tabell 5). Från början fanns en tanke om att det skulle finnas skillnader mellan översättningen av de olika participen. Av resultaten framgår att det också gör det. Den största

skillnaden finns i översättningskategorin *passiva konstruktioner* där endast 5 % av exemplen har presens particip och övriga 95 % har perfekt particip. Den enda kategori där balansen mellan antalet presens particip och antalet perfekt particip är jämn är kategorin *övriga SO*.

Skillnaderna mellan hur presens particip och perfekt particip översätts är ändå mindre viktiga i det stora sammanhanget. Därför ligger fokus i den kvalitativa delen av analysen på participen som en enhetlig grupp. Endast då det finns uppenbara skillnader i översättningen kommenteras de i uppsatsen:

TABELL 5. *Presens particip och perfekt particip i antal och i procent*

Översättningskategori	Pres. particip	Procent	Perf. Part.	Procent	Totalt	Procent
Relativ bisats	21	16	107	84	128	100
Prepositionsfras	34	39	53	61	87	100
Participfras	8	14	49	86	57	100
Nominalfras	4	19	17	81	21	100
Övriga SO	11	50	11	50	22	100
Övriga exempel	6	16	32	84	38	100
Totalt	84	24	269	76	353	100

3. Kvalitativ analys

3.1 Relativ bisats

Strukturumvandlingen från participfras till relativ bisats utgör med 36 % av alla exempel (128 av 353) den vanligaste översättningskategorin i korpusen. Förklaringen till att denna kategori är så vanlig är att användningen av participfraser med attributiv funktion är mycket mer begränsad i svenskan än i franskan:

Svenska participfraser – med både presens och perfekt particip – fungerar allmänt sett relativt dåligt i attributiv användning. Detta är inte fallet för någon av de två franska participformerna, som påfallande ofta föredras framför relativsatser (Eriksson 1997:210).

Den stora majoriteten av de relativa bisatserna konstrueras med determinativ förbindelse (70 %), medan en mindre del konstrueras som

en vanlig relativ bisats (30 %). Determinativ förbindelse innebär att substantivet står i obestämd form och föregås av ett determinativt pronomen. Korrelatet till en vanlig relativ bisats kan antingen stå i bestämd form utan att föregås av artikel eller stå i obestämd form och föregås av obestämd artikel.

3.1.1 Participfras > Relativ bisats med determinativ förbindelse

En stor del av de relativa bisatserna har determinativ förbindelse (90 av 128). Denna konstruktion är ovanlig i talspråk och hör till skriftspråket. Frekvensen av determinativa förbindelser är anmärkningsvärt hög och är utmärkande för de svenska EU-texterna. Förklaringarna till varför den är så vanlig i EU-svenskan kan vara flera.

En förklaring kan vara att andelen restriktiva relativa bisatser i de franska texterna är hög. Detta framgår av att de franska participfraserna med några få undantag (93 %) föregås av bestämd artikel och att även de som föregås av annan artikel har restriktiv valör. Dessutom föredrar franskan att använda participfraser framför relativa bisatser när valören är restriktiv (Eriksson 1997:210). Även i svenskan är den determinativa förbindelsen att föredra när valören är restriktiv. I de följande exemplen är de relativa bisatsernas valör restriktiv:

(1) **Les navires battant** pavillon d'un État Membre de la Communauté Européenne [...]

De fartyg som för en av Europeiska gemenskapens medlemsstaters flagg [...]

(2) **Les données de surveillance communiquées** à l'autre partie [...]

De övervakningsdata som meddelas den andra parten [...]

Den restriktiva valören kan dock inte i sig förklara den höga frekvensen av determinativa förbindelser. En restriktiv relativ bisats behöver nämligen inte konstrueras med en determinativ förbindelse. Förklaringen ligger snarast i de riktlinjer som finns för EU-svenskan, i vilka den determinativa förbindelsen rekommenderas vid restriktiva relativa bisatser:

Ett substantiv som följs av en nödvändig relativsats står i vårdat skriftspråk i oböjd form och föregås normalt av ett determinativt pronomen (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:159).

Anledningen till att den determinativa förbindelsen rekommenderas för restriktiva relativa bisatser i skriftspråk är konstruktionens strukturerande funktion. Den determinativa förbindelsen binder bestämningarna närmare till huvudordet och gör avgränsningarna mellan en fras och en annan tydligare:

Mycket talar för att den extremt höga frekvensen av determinativförbindelser i EU-texter kan relateras till konstruktionens allmänt strukturerande funktion: Den bidrar verksamt till att klargöra nominalfrasens interna struktur och till att avgränsa nominalfrasen utåt (Ekerot 2001:109-110).

Den determinativa förbindelsens strukturerande funktion blir extra viktig i EU-prosans långa och syntaktiskt komplexa meningar i vilka det ofta förekommer flera nominala huvudord med både relativa bisatser och andra typer av bestämningar. I följande mening blir det tack vare den determinativa förbindelsen tydligare att den relativa bisatsen *som fastställer* hör till ordet *protokoll* och inte till ordet *avtal*, än om korreleten *protokoll* och *avtal* hade stått i bestämd form:

(3) För att gemenskapsfartygens fiskeverksamhet i Madagaskars vatten skall kunna fortsätta utan avbrott och med hänvisning till **det avtal som paraferades** den 21 juni 2006 och **det protokoll, som paraferades** den 21 juni 2006 och **ändrades** den 16 mars 2007, och **som fastställer** fiskemöjligheter och ekonomisk ersättning för perioden 1 januari 2007–31 december 2012, har jag äran att meddela att Republiken Madagaskars regering är beredd att provisoriskt tillämpa nämnda avtal och ändrade protokoll [...]

Förutom den determinativa förbindelsen finns det även andra sätt att binda bestämningarna i en nominalfras närmare till sitt huvudord. De främsta alternativen är att antingen använda ett framförställt attribut eller att sätta substantivet i bestämd form med en prepositionsfras som efterställd bestämning. Båda dessa alternativ kommenteras i de allmänna riktlinjerna för översättning av EU-texter till svenska. Men det är dock en mer återhållsam användning av det framförställda attributet som rekommenderas:

Man avråder allmänt från att använda längre framförställda attribut. Utifrån ett översättningsperspektiv kan dock texten ibland bli smidigare och tydligare med ett framförställt attribut än alternativet med relativ bisats, särskilt om meningen redan innehåller en eller flera sådana bisatser (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:143).

Detta förhållningssätt avspeglas i korpusmaterialet: det finns inte ett enda exempel på ett framförställt attribut. Samtidigt finns det flera exempel på användning av prepositionsstrukturen (se 3.2), särskilt i hänvisningar, vilket innebär att prepositionsstrukturen är det enda alternativ som på allvar konkurrerar med den i satser och fraser med restriktiv valör annars så dominerande determinativa förbindelsen.

3.1.1.1 Determinativ förbindelse: hänvisningar

Nästan hälften (37 av 90) av de relativa bisatserna med determinativ förbindelse är olika typer av hänvisningar. Det handlar i första hand om hänvisningar till artiklar, punkter, paragrafer osv.:

(4) Detta är under förutsättning att den första delbetalningen av **den ekonomiska ersättning som föreskrivs i artikel 2 i protokollet** förs före den 31 december 2007.

(5) Ettåriga och fleråriga riktlinjer för hur **den andel av den ekonomiska ersättning som anges i punkt 1** och de specifika beloppen för initiativ som skall genomföras årligen skall användas.

Vid en jämförelse med de vanliga relativa bisatserna visar det sig att endast ett av dessa exempel i korpusmaterialet är en hänvisning:

(6) [...] **oljefartyg** [...] som motsvarar definitionen i regel 1.28.4 i bilaga I till MARPOL 73/78.

Detta visar klart att den determinativa förbindelsen föredras när den juridiska tydligheten är särskilt viktig, såsom vid olika typer av hänvisningar. Det föreligger således ett samband mellan den höga frekvensen av determinativa förbindelser och den stora andelen hänvisningar i EU-texter (23 % av exemplen i korpusmaterialet är hänvisningar).

3.1.1.2. Determinativ förbindelse: hänvisningar och förekomsten av olika verb

EU-prosan är standardiserad i hög utsträckning. Det innebär att det på ord- och frasnivå finns anvisningar för vilka uttryck som ska användas och i vilka sammanhang de ska användas i respektive språk. Det

avspeglas i de omfattande riktlinjer som finns för översättning från engelska och franska till svenska (se *Att översätta EU-rättsakter* 2007).

Standardiseringen av EU-prosan syftar huvudsakligen till att uppnå en språkanvändning som är konsekvent och enhetlig. EU-prosan karaktäriseras i hög grad av återkommande fraser och uttryck och uniformeringen av språkanvändningen är ett viktigt led i arbetet för att öka EU-texternas tillgänglighet och läsbarhet.

Hänvisningar är ett återkommande inslag i EU-prosan och det är också ett av de mest reglerade områdena (se bl.a. *Redaktionella och språkliga frågor i EU-arbetet* 2005). Förutom riktlinjer för hur hänvisningarna ska utformas, finns det även riktlinjer för vilka verb som ska användas i svenska EU-texter och vilka svenska verb som ska användas vid översättning av olika franska och engelska verb.

Standardiseringen av användningen av vissa svenska verb i hänvisningar är påfallande i korpusmaterialet. Totalt står endast fem svenska verb för det totala antalet hänvisningar som konstrueras med relativa bisatser. Av dessa fem är det framförallt ett verb som utmärker sig, nämligen verbet *avse* med 54 % av alla exempel. Därefter är det verbet *ange* som är det näst vanligaste verbet med 27 % av alla exempel.

Även strävan efter standardisering av översättningen av verben i hänvisningar framgår av korpusmaterialet. Anvisningarna i *Att översätta EU-rättsakter* om att verbet *viser* bör översättas med verbet *avse* har följts i de flesta fallen (72 %) och anvisningarna om att verbet *prévoir* ska översättas med verben *ange*, *föreskriva* eller *fastställa* har följts i drygt hälften av alla fall (57 %):

(7) [...] la réunion scientifique **visée** au paragraphe 4 de l'article 3 [...]

[...] det vetenskapliga möte som **avses** i artikel 3.4 [...]

(8) [...] la réunion spécifique **prévue** au paragraphe 4 de l'article 3.

[...] det vetenskapliga möte som **föreskrivs** i artikel 3.4.

(9) [...] la date et l'heure **prévues** pour l'embarquement [...]

[...] det datum och klockslag som **fastställts** [...]

(10) [...] les informations **prévues** au point 5.

[...] den information som **anges** i punkt 5 [...]

3.1.2 Participfras > Övriga relativa bisatser

Endast en mindre del av de relativa bisatserna konstrueras på andra sätt än med determinativ förbindelse (38 av 128). Huvudordet till de relativa bisatser som inte har determinativ förbindelse står i de flesta fallen (76 %) antingen i obestämd form plural (11) eller i obestämd form singular med obestämd artikel (12):

(11) I dessa uppgifter skall i möjligaste mån ingå **namn, telefon-, telex och faxnummer samt e-postadresser** (Internet eller X.400) **som kan användas** för vanliga meddelande mellan kontrollcentren.

(12) Då **ett fartyg, som fiskar** enligt avtalet och satellitövervakas enligt gemenskapslagstiftningen, inträder i Madagaskars exklusiva ekonomiska zon, skall flaggstatens kontrollcenter omedelbart börja sända återkommande positionsrapporter (identifiering av fartyget, longitud, latitud, kurs och hastighet) med högst tre timmars mellanrum till Madagaskars center för övervakning av fiske.

I övriga fall (24 %) föregås huvudordet av någon form av bestämning, vilken kan ha både restriktiv (13) och icke-restriktiv valör (14):

(13) **Alla gemenskapsfartyg som fiskar** enligt detta avtal skall Övervakas med hjälp av satellit i enlighet med bestämmelserna i tillägg 4.

(14) Ettåriga och fleråriga mål för att på sikt få till stånd ett hållbart och ansvarsfullt fiske, med beaktande av Madagaskars prioriteringar i den nationella fiskeripolitiken och i **annan politik som hänger samman med eller påverkar** främjandet av ett hållbart och ansvarsfullt fiske.

I de fall då en bestämning med restriktiv valör används handlar det uteslutande om det inskränkande ordet *alla* (13). I dessa meningar är den restriktiva valören tydlig och ordet *alla* fyller här samma funktion som ett determinativt pronomen.

Det verkar som användningen av en obestämd artikel eller bestämning med icke-restriktiv valör i de flesta fallen beror på att huvudordet har allmän betydelse. Det finns dock gränsfall då artikelbruket är mer osäkert och då den determinativa förbindelsen kanske skulle vara mer lämplig:

(15) Alla åtgärder som vidtas av **gemenskapsfartyg som bedriver verksamhet i Madagaskars vatten** skall regleras av madagaskisk lag, utom om annat följer av avtalet eller detta protokoll och dess bilaga med.

Det är svårt att dra några generella slutsatser om användningen av vanliga relativa bisatser i svenska EU-texter utifrån korpusmaterialet. Deras användningsområde är inte helt tydligt då de används både när korrelatet är bestämt och obestämt och vid icke-restriktiva såväl som restriktiva relativa bisatser. En konsekvens av denna osäkerhet i användningen kan vara en viss överanvändning av den vanliga relativa bisatsen.

I de undersökta texterna förekommer inga andra relativa pronomen än pronomenet *som*. Det är anmärkningsvärt med tanke på att användningen av de numerus- och genusdifferentierade relativa pronomenen *vilken*, *vilket*, *vilka* kan öka tydligheten i meningar med många bestämmningar.

3.2 Prepositionsfras

Strukturumvandlingen från participfras till prepositionsfras utgör med 25 % av alla exempel (87 av 353) den näst vanligaste översättningskategorin i korpusen. Att denna kategori är så vanlig beror på att svenskan i större utsträckning än franskan kan använda prepositionsfraser i attributiv funktion. Svenskans lätthet och franskans svårighet att använda attributiva prepositionsfraser är en av de största strukturella skillnaderna mellan språken (Eriksson 1997:243).

För att undvika att en prepositionsfras står i attributiv bestämning till ett substantiv, sätter franskan in ett particip eller en relativ bisats mellan substantivet och prepositionsfrasen. Detta fenomen kallas för *étouffement*:

Med denna term avses att en semantiskt "tung" men syntaktiskt "svag" preposition i attributiv funktion genom inskott av particip eller av en relativsats avlägsnas från denna funktion för att istället inta adverbialets funktion såsom bestämning till participet eller det finita verbet i relativsatsen (Eriksson 1997:243).

Omvänt är dessa particip och relativa bisatser överflödiga vid översättning till svenska då svenskan med lätthet kan använda prepositionsfraser i attributiv funktion. I dessa fall utesluts vanligtvis participet i översättningen, men dess betydelse kan även överföras till en svensk preposition. I båda fallen kallas fenomenet för *dépouillement*, och det är alltså motsatsen till *étouffement* (Vinay & Darbelnet 1958:194).

3.2.1 Participfras > Prepositionsfras: implicitgörande

Majoriteten av alla prepositionsfraser (79 %) i korpusen är exempel på *dépouillement*. I en mindre del av dessa exempel (31 %) har participen uteslutits helt vid översättningen. Detta innebär att participets betydelse inte motsvarar betydelsen i någon komponent i den svenska meningen. Anledningen till att participet har kunnat uteslutas är att det semantiskt inte tillför något till meningen. Denna översättningsstrategi kallas för *implicitgörande* och rekommenderas i riktlinjerna för översättning av EU-texter från franska till svenska:

Implicitgörande är att utelämna ett ord eller ett led i källspråket utan att någon semantisk information egentligen går förlorad. På franska är det till exempel mycket vanligt att ett particip sätts in mellan ett substantiv och ett prepositionsattribut. En ordagrann översättning till svenska blir inte semantiskt felaktig, men det blir naturligare och smidigare på svenska att förenkla konstruktionen och slopa participet (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:127).

I de följande exemplen framgår att participen har uteslutits vid översättning till svenska utan att någon betydelse gått förlorad:

(1) le certificat d'exportation délivré par les autorités des PTOM établi sur la base du **modèle de formulaire figurant à l'annexe I** [...]

En exportlicens som utfärdats av ULT-myndigheterna enligt **blankettförslagen i bilaga I** [...]

(2) [...] pour que **les données reçues dans le cadre de la demande de licence** soient traitées de manière confidentielle.

[...] för att se till att **uppgifterna i ansökningarna** omfattas av sekretess.

3.2.2 Particip > Preposition i prepositionsfras

I den övervägande delen (69 %) av de prepositionsfraser som är exempel på *dépouillement* har en svensk preposition ersatt det franska participet. Detta innebär att prepositionen har tagit över den betydelse som participet har:

(3) [...] un échantillonnage **représentant** environ 10 % de la flotte concernée.

[...] stickprover **på** cirka 10 % av den berörda flottan.

(4) [...] un réajustement du montant **dédié à l'appui** et la mise en œuvre de la politique sectorielle de pêche de Madagaskar [...]

[...] en justering av det belopp **för** stöd till och genomförande av Madagaskars sektoriella fiskeripolitik [...]

(5) [...] le bénéfice du régime de sécurité sociale qui leur est applicable, **comprenant** une assurance décès, maladie, accident.

[...] av det sociala trygghetssystem som är tillämpligt på dem **med** liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkring.

3.2.3 Hänvisningar

Drygt hälften (41 av 87) av prepositionsfraserna utgör hänvisningar. Prepositionsfraserna är den översättningskategori som har flest hänvisningar. Tillsammans med de relativa bisatserna står prepositionsfraserna för den absoluta majoriteten av hänvisningar i korpusen (78 av 80 exempel).

3.2.3.1 Riktlinjer för hänvisningar

Som framgår av avsnittet om hänvisningar med determinativ förbindelse (se 3.1.1.2) är konstruktionen av hänvisningar med verb i hög grad standardiserad i EU-prosan. Detta gäller även hänvisningar som konstrueras med prepositionsfraser.

3.2.3.1.1 Hänvisningar till artiklar, punkter, paragrafer osv.

Enligt riktlinjerna skall korrelatet till en prepositionsfras stå i bestämd form i hänvisningar till artiklar, punkter, paragrafer, osv. (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:159). Riktlinjerna har följts i den stora merparten av exemplen (71 %):

(6) [...] i enlighet med **bestämmelserna i tillägg 4**.

(7) [...] i enlighet med **förfarandet i kapitel I avsnitt 2 punkt 5 i denna bilaga**.

Det finns även riktlinjer för vilka prepositioner som ska användas vid översättning av vissa franska verb i hänvisningar. Det gäller framförallt de två i hänvisningar mycket vanliga franska verben *viser* och *prévoir*, vilka enligt riktlinjerna ska översättas med prepositionerna *enligt* och *i enlighet med* (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:43-44). Dessa riktlinjer har följts i samtliga exempel:

(8) [...] les possibilités de pêche et la contrepartie financière **prévues** par l'accord entre la Communauté européenne et la République de Madagaskar [...]

[...] fiskemöjligheter och ekonomisk ersättning **enligt** avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Madagaskar [...]

(9) [...] la contrepartie financière **visée** au paragraphe 1 [...]

[...] Den ekonomiska ersättningen **enligt** punkt 1 [...]

3.2.3.1.2 Rättsaktens benämning

Förutom riktlinjer för konstruktionen av hänvisningar till artiklar, punkter, paragrafer, osv., finns det även specifika regler för benämningen av rättsakter. Benämningen av rättsakter måste i enlighet med svensk lagstiftningspraxis alltid konstrueras med en substantivkonstruktion (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:35). Detta innebär att bestämningarna inte kan bestå av något annat än prepositionsfraser.

Benämningen av rättsakter i form av en substantivkonstruktion med prepositionsfraser som bestämningar är mycket vanlig i korpusen:

(10) [...] **protokollet om fastställande för** perioden 1 januari 2007-31 december 2012 **av** fiskemöjligheter och ekonomisk ersättning **enligt** avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Madagaskars kust [...]

3.2.4 Prepositionsfraser kontra relativ bisats

Som framgår av detta kapitel kan svenskan med lätthet använda prepositionsfraser i attributiv funktion. Det innebär att attributiva franska particip ofta kan implicitgöras eller ersättas av en preposition vid översättning till svenska.

Däremot har svenskan inte samma möjlighet som franskan att använda particip i attributiv funktion (se 3.1), vilket innebär att attributiva franska particip i stor utsträckning översätts med svenska relativa bisatser. Det leder till en mycket hög frekvens av relativa bisatser i de svenska texterna, jämfört med de franska texterna (se 2.1).

I en mening där det relativa pronomenet *som* används flera gånger kan det vara en fördel att kunna välja en prepositionsfras istället för en relativ bisats som bestämning till ett substantiv. Genom att minska antalet *som* i en mening, skulle det kunna bli tydligare vilken bestämning som hör till vilket korrelat.

Det är onekligen så att den attributiva prepositionsfrasen ibland kommer väl till användning i översättning av syntaktiskt komplexa meningar. I den följande meningen har den franska participfrasen *adressée par la Commission européenne* översatts med den svenska prepositionsfrasen *från Europeiska kommissionen*. Tack vare denna strukturomvandling har det varit möjligt att i översättningen verbalisera ett av de nominala leden (*la réception > har mottagits*) i den franska meningen och på så sätt skapa en mer idiomatisk svensk mening:

(11) Dès *la réception* de ce projet de liste ainsi que de la notification du paiement de l'avance (visée au point 3 de la section 2 du chapitre I de la présente annexe) **adressée par la Commission européenne** aux autorités du pays côtier [...]

Så snart den preliminära förteckningen och meddelandet om förskottsbetalning (kapitel I avsnitt 2 punkt 3) **från Europeiska kommissionen** *har mottagits* av kuststatens myndigheter [...]

Men det är svårt att utpeka den ena eller andra konstruktionen som mer eller mindre svår. Reglerna för benämning av rättsakter innebär att det i texterna ibland förekommer mycket långa meningar som mer eller mindre saknar finita verb och som innehåller flera prepositionsfraser. Ur läsbarhetssynpunkt kan dessa meningar vara minst lika svåra att förstå som en mening med många relativa bisatser med det relativa pronomenet *som*. Följande exempel är en titel på en rättsartikel som innehåller totalt tio attributiva prepositionsfraser och inte ett enda finit verb:

(12) Avtal **genom** skriftväxling **om** provisorisk tillämpning **av** det ändrade protokollet **om** fastställande **för** perioden 1 januari 2007-31 december 2012 **av** fiskemöjligheter och ekonomisk ersättning **enligt** partnerskapsavtalet **om** fiske **mellan** Europeiska gemenskapen och Republiken Madagaskar **om** fiske utanför Madagaskars kust.

Den höga frekvensen av bestämmningar i EU-prosan är problematisk i sig. Förekomsten av flera bestämmningar i en och samma mening försvårar läsbarheten. I följande mening samverkar närvaron av både attributiva prepositionsfraser och relativa bisatser till att försvåra läsbarheten:

(13) Förordningarna (EG) nr 1291/2000 och (EG) nr 1301/2006 ska tillämpas på import **till** nolltullsats **av** produkter **enligt** kapitel 17 i KN och KN-numren 1806 10 30 och 1806 10 90 **som** har sitt ursprung i ULT om kumulation har skett med socker **som** har sitt ursprung i AVS och/eller EG, om inte annat föreskrivs i den här förordningen.

3.3 Participfras

Med 16 % av alla exempel (57 av 353) är översättningen av en fransk participfras med en svensk participfras den tredje största översättningskategorin i korpuser. Det är således inte fråga om någon strukturomvandling, utan om en översättning som håller sig inom en och samma frastyp. I 16 % av exemplen (9 av 57) fungerar participfrasen som ett efterställt attribut och i 85 % av exemplen (48 av 57) fungerar participfrasen som ett adjektivattribut.

3.3.1 Efterställt attribut

Det efterställda attributet kan ses som en förkortad relativ bisats i vilken det relativa pronomenet och det finita verbet har uteslutits. Det är ovanligt att participfrasen används som ett efterställt attribut i svenskan. Det vanligaste är att den relativa bisatsen skrivs ut.

Korpusmaterialet visar tydligt denna tendens. I majoriteten av exemplen med franska participfraser som fungerar som efterställt attribut har den franska participfrasen översatts med en svensk relativ bisats och inte med ett efterställt attribut (se 3.1). Konstruktionen med en svensk participfras som efterställt attribut har endast valts i 9 av 353 exempel. Det visar hur ovanlig konstruktionen är i svenskan.

Det är viktigt att betona att en hög frekvens av efterställda attributiva particip tycks vara utmärkande för franska EU-texter och att detta förhållande inte kan sägas vara representativt för alla texttyper i franskan. Men uppgifterna visar ändå på en tydlig strukturell skillnad mellan franskan och svenskan vad gäller användningen av particip som efterställda attribut.

I sex av nio exempel tycks dessutom valet av denna konstruktion vara ett utslag av att vissa uttryck är givna i vissa situationer. I fyra fall handlar det om participuttryck som fungerar som fasta prepositionella uttryck:

(1) En kopia av mätbrevet [...] med uppgift om fartygets dräktighet **uttryckt i** bruttotonnage (GT).

(2) Organisationen skall utveckla, genomföra och upprätthålla ett effektivt internt kvalitetssystem **grundat på** lämpliga delar av internationellt erkända kvalitetsstandarder [...]

I de övriga två exemplen handlar det om det juridiska uttrycket *ändrad genom* som i EU-texter är obligatoriskt vid hänvisningar till ändringar av rättsakter (*Att översätta EU-rättsakter* 2007:53):

(3) MARPOL 73/78: 1973 års internationella konvention till förhindrande av förorening från fartyg, **ändrad genom** 1978 års protokoll till denna konvention, inbegripet ändringar, i gällande version.

Det är egentligen endast i tre av nio exempel som översättaren kan sägas ha valt den här konstruktionen medvetet. Det är ett litet antal i jämförelse med alla franska exempel med samma konstruktion:

(4) En kopia av *mätbrevet*, **bestyrkt av** flaggmedlemsstaten [...]

(5) Fartyget som enligt avtalet har rätt att fiska i Madagaskars vatten skall på nedanstående villkor ta ombord *observatörer* **utsedda av** den behöriga regionala fiskeriorganisationen [...]

3.3.2 Adjektivattribut

De flesta svenska participfraser (48 av 57) fungerar som adjektivattribut och de motsvarar i samtliga fall franska participfraser med samma funktion. En participfras som fungerar som ett adjektivattribut står alltid före sitt huvudord i svenskan. Den kan ta bestämmningar, men inga bestämmningar kan stå mellan participfrasen och dess huvudord (Svenska Akademiens grammatik 1999:622). När participfrasen fungerar som adjektivattribut liknar den ett riktigt adjektiv. Participet utgör en djupare inbäddning och steget till en hel sats, i båda fallen en relativ bisats, är längre när participet fungerar som adjektivattribut än när det står som efterställt attribut:

(6) Madagaskars myndigheter förbehåller sig rätten att [...] genomföra kontroller [...]; kontrollerna görs i sådana fall genom stickprover på cirka 10 % av den **berörda** flottan.

(7) Om [...] böterna är lägre än den ställda säkerheten skall de behöriga myndigheterna i Madagaskar frigöra det **resterande** beloppet.

3.4 Nominalfras

Strukturumvandlingen från participfras till nominalfras utgör med 6 % av alla exempel (21 av 353) i korpusen en liten översättningskategori. Då det finns så få exempel, är möjligheterna att dra några övergripande slutsatser om eventuella strukturella skillnader begränsade.

I den övervägande delen av exemplen (11 av 21) har participfrasen översatts med en nominalfras som består av en sammansättning. I majoriteten av de övriga exemplen (7 av 10) har participfrasen översatts med en nominalfras som består av ett substantiv i genitiv.

Av *Språk i kontrast* framgår det att de här två typerna av svenska nominalfraser i hög utsträckning relativiseras vid översättning från svenska till franska (Eriksson 1997:232). Omvänt innebär det att svenskan föredrar en nominalisering av franska relativa bisatser när de ingår i vissa konstruktioner. Det är troligt att det även gäller för översättning av attributiva participfraser i motsvarande konstruktioner. Exempelen med franska participfraser som översatts med svenska nominalfraser antyder detta.

3.4.1 Participfras > Nominalfras: sammansättning

I 11 av 21 exempel har de franska participfraserna översatts med svenska sammansättningar. Svenskans lätthet respektive franskans svårighet att bilda sammansättningar brukar framhållas som en tydlig strukturell skillnad mellan de båda språken (Pedersen et al. 1989:87).

Denna strukturella skillnad illustreras i tre av elva exempel. I dessa exempel är det omöjligt att bilda en fransk sammansättning och lösningen blir istället en *étoffement* genom inskott av ett particip mellan substantivet och dess bestämning. Tack vare svenskans lätthet att bilda sammansättningar, kan den franska nominalfrasen enkelt översättas med en svensk sammansättning, genom att det franska participet implicitgörs:

(1) [...] formulaire **correspondant** au journal de bord [...]

[...] fiskeloggbooksblanketterna [...]

(2) [...] tout document **appartenant** audit navire.

[...] alla fartygshandlingar.

(3) [...] dispositions **concernant** la distance [...]

[...] avståndskravet [...]

I åtta av elva exempel utgör både de franska och svenska exemplen sammansättningar. Skillnaden är att de franska sammansättningarna består av ett substantiv och ett particip, medan de svenska sammansättningarna består av två substantiv. Det franska participet motsvarar alltså ett svenskt substantiv.

Till skillnad från svenskan är möjligheten att bilda sammansättningar med substantiv mycket begränsad i franskan (Pedersen et al. 1989:87). Användningen av particip eller adjektiv i sammansättningar är vanligast:

(4) [...] les quantités **capturées** [...]

[...] **fångstmängder** [...]

(5) [...] la déclaration **écrite** [...]

[...] **loggboken**

3.4.2 Participfras > Nominalfras: Substantiv i genitiv

I 7 av 21 exempel har participfraserna översatts med substantiv i genitiv. I samtliga fall handlar det om en fransk passivkonstruktion med agentadverbial som har översatts med ett svenskt substantiv i genitiv:

(6) [...] des priorités **exprimées par** Madagaskar [...]

[...] **Madagaskars** prioriteringar [...]

(7) [...] l'impact socio-économique **généré par** les débarquements effectués [...]

[...] **landningarnas** sociala och ekonomiska inverkan [...]

Eriksson konstaterar i sin studie att konstruktionen med ett substantiv i genitiv som följs av ett substantiv med en bestämning upplevs som tung i franskan. Detta kan även vara fallet då substantivet i genitiv följs ett substantiv utan någon bestämning. För att lösa upp den tunga nominala konstruktionen skjuter franskan in ett verbalt element i frasen (Eriksson 1997:237). Det verbala elementet kan vara en relativ bisats eller en participfras.

Detta tycks vara förklaringen till varför particip har skjutits in i de franska exemplen. En konstruktion med *de*-genitiv är fullt möjlig, men upplevs antagligen som tung. Eriksson betonar att det är en enbart grammatiskt motiverad åtgärd som syftar till att göra den nominala gruppen mindre kompakt (Eriksson 1997:236). På svenska blir det mycket smidigare att använda en konstruktion med genitiv än att använda en passivkonstruktion med en relativ bisats.

3.5 Övriga strukturovandlingar

Förutom de strukturovandlingar som har diskuterats i tidigare översättningskategorier, finns det ytterligare en grupp strukturovandlingar som är värd att diskutera. Det handlar om strukturovandlingar som sker mellan fraser och satser. Dessa utgör med 6 % av alla exempel (22 av 353) en liten, men intressant översättningskategori. Gemensamt för exemplen är att de strukturella förändringar som sker är genomgripande och att de ofta påverkar mer än en del av meningen. Det är inte främst participen i meningarna som är den avgörande faktorn som utlöser strukturovandlingen. Det handlar snarare om en kombination av faktorer.

3.5.1 Nominalfras > Finit sats

I majoriteten av exemplen (12 av 22) har det skett en strukturovandling från en fransk nominalfras till en svensk finit sats. I samtliga nominalfraser ingår ett eller flera attributiva particip. Nominalfraserna har antingen översatts med finita huvudsatser (1) eller med olika typer av bisatser (2):

(1) [...] une photographie en couleur récente et **certifiée** [...]

[...] Ett färgfoto [...] och dess äkthet **skall intygas**.

H-sats

(2) [...] les ports de la sous-région **prévus** pour l'embarquement des observateurs.

[...] **i vilken hamn** de tänker ta ombord observatörerna.
interrogativ bisats

I de flesta exemplen (9 av 12) har den franska nominalfrasen omvandlats till en svensk adverbial bisats:

(3) [...] panne affectant l'appareil de suivi permanent par satellite installé à bord du navire de pêche [...] nominalfras

[...] om utrustningen för permanent satellitövervakning ombord på ett fiskefartyg inte fungerar [...] adverbial bisats (konditional)

Utmärkande för samtliga franska nominalfraser i denna kategori är att de är syntaktiskt komplexa på så sätt att de innehåller flera bestämmningar. Sålunda är de semantiskt mycket tunga.

Svenskan har inte alls samma förmåga som franskan att konstruera komplexa nominalfraser. Franskan är ett *substantivorienterat* språk, medan svenskan är ett *verborienterat* språk med större *satstäthet*, det vill säga högre frekvens av finita satser (Eriksson 1997:329).

För att få till en idiomatisk konstruktion på svenska måste den svenska översättaren göra omfattande förändringar av den franska nominalfrasen. Den största förändringen sker genom att den franska nominalfrasen verbaliseras.

Verbaliseringen kan ske genom att något av substantiven i den franska nominalfrasen verbaliseras, genom att verb skjuts in i frasen eller genom att båda strategierna tillämpas samtidigt. I de riktigt syntaktiskt komplexa nominalfraserna krävs det ofta flera strukturomvandlingar.

I följande exempel har översättaren varit tvungen att verbalisera två franska substantiv och att göra ett perspektivskifte från betydelsen 'skicka' i det franska participet *adressée* till betydelsen 'erhålla' i den svenska finita verbfrasen *har mottagits* för att få till en idiomatisk svensk konstruktion:

(4) Dès **la réception** de la notification du **paiement** de l'avance adressée par la Commission européenne aux autorités du pays côtier [...]

Så snart bevis för att kommissionen **har betalat** förskottet **har mottagits** av Madagaskars myndigheter [...]

Det är troligt att skillnaderna mellan den franska och svenska satsstrukturen är särskilt stora i den aktuella texttypen. I undersökningen av en internationell avtalstext visade det sig att förhållandet mellan fullständiga satser och inbäddningar i den franska texten var 9,5–90,5%, medan motsvarande siffror för den svenska texten var 20,0–80,0% (Ingo 2007:197).

3.5.1.1 Nominalfraser med attributivt presens particip

Det verkar finnas vissa skillnader i hur omfattande struktur-omvandlingarna blir beroende på om den franska nominalfrasen har attributiva presens particip eller perfekt particip.

I majoriteten av exemplen (4 av 5) med nominalfraser med attributivt presens particip utgår participet i översättningen. Detta sker samtidigt som det sker ett byte av grammatiska roller genom att den nominalfras som är objekt i den franska frasen blir subjekt i den svenska finita satsen:

(5) Si en cas de condamnation conduisant à une amende inférieure à la
caution déposée [...] indirekt objekt

Om vid en fällande dom böterna är lägre än den ställda säkerheten [...] subjekt

I övrigt sker det inga större omvandlingar. Framförallt är det inget nomen som verbaliseras i översättningen. Förklaringen kan vara att den franska nominalfrasen, i och med att presens participet tar objekt (Togebys 1983:64) och på så vis har predikativ karaktär, inte har en lika nominal karaktär som nominalfraserna med perfekt particip. Sålunda verkar det i exemplen med presens particip räcka med ett byte av grammatiska roller för att meningen ska bli idiomatisk på svenska.

3.5.1.2 Nominalfraser med attributivt perfekt particip

I tre av sju exempel med nominalfraser med attributivt perfekt particip har participet uteslutits i översättningen. Det har inte uteslutits som en följd av ett byte av grammatiska roller, utan som en följd av mer omfattande strukturomvandlingar.

I följande exempel har översättaren valt att göra ett perspektivskifte för att få till en idiomatisk mening på svenska. Detta har översättaren gjort genom att låta motsvarigheten till den franska bestämningen *si*

nécessaire (convoquée) en séance extraordinaire syfta tillbaka på hela den svenska meningen. Bestämningen går från att vara attribut till att vara satsadverbial. Då bestämningen inte längre syftar på nomenet *la Commission* utan på hela satsen, försvinner participet *convoquée* i översättningen:

(6) Tout différend entre les parties [...] doit faire l'objet d'une consultation entre les parties au sein de la Commission mixte, **si nécessaire, convoquée en séance extraordinaire**.

Alla tvisterna mellan parterna [...] skall bli föremål för överläggningar i den gemensamma kommitté [...], **om så krävs i ett extraordinärt möte**.

I de övriga fyra exemplen med nominalfraser med attributivt perfekt particip har participet verbaliserats och motsvarar ett verb i den svenska finita satsen:

(7) [...] sauf dispositions contraires **prévues** au présent règlement.

[...] om inte annat **föreskrivs** i den här förordningen.

Nominalfraserna med attributiva perfekt particip genomgår större strukturella förändringar i översättningen än de med attributiva presens particip. Det kan bero på att nominalfraserna med attributivt perfekt particip i korpusmaterialet av en slump är längre och har fler bestämmningar. Men det kan också bero på perfekt participets adjektiviska karaktär som binder det närmare till nomenet.

3.5.1.3.1 *Nominalfraser med attributivt perfekt particip: strukturuomvandlingsdubbling*

Som en följd av den tunga nominala karaktär som nominalfraserna med attributivt perfekt particip har, blir det i flera exempel nödvändigt att göra flera strukturuomvandlingar i översättningen. Dessutom föreligger i flera exempel en så kallad *strukturuomvandlingsdubbling*:

En strukturuomvandlingsdubbling är en dubbel strukturuomvandling där de två omvandlingarna är beroende av varandra på så sätt att en första utlöser en andra (Eriksson 1997:36).

I följande exempel är nominalfrasen så informationstung att det är omöjligt att behålla den nominala dräkten i översättningen. Detta leder

till en dubbel strukturomvandling. I det ena exemplet (8) har det varit nödvändigt att verbalisera nomenen. Samtidigt har participet uteslutits. I det andra exemplet (9) har både ett av nomenen och participet verbaliserats. Även om det inte går att avgöra vilken strukturomvandling som utlöser den andra, står beroendeförhållandet dem emellan klart i båda exemplen:

(8) Les autorités compétentes malgaches informent l'État du pavillon et la Commission européenne [...] de tout arraisonnement et de toute application de sanction d'un navire communautaire, **intervenue** dans les eaux de pêche malgaches.

De behöriga myndigheterna i Madagaskar [...] skall underrätta flaggstaten och Europeiska kommissionen när ett gemenskapsfartyg bordas eller döms till påföljd i Madagaskars vatten.

(9) Une intention de déclaration d'entrée non suivie d'effet [...]

Om fartyget inte fullföljer sin avsikt att inträda i fiskezonen [...]

3.5.2 Prepositionsfras > Finit sats

I några exempel (6 av 22) handlar det om en fransk prepositionsfras som har översatts med en finit svensk sats. Participet har en prepositionell funktion, dels i form av en gerundium (2 av 6), dels i form av presens participet *suivant* (4 av 6). I översättningen till svenska motsvarar participet en konjunktion. Det är inte participet som är den primära faktorn som utlöser strukturomvandlingen, utan snarare den nominala konstruktionen i sin helhet. Även dessa exempel belyser franskans tendens till nominalisering och svenskans tendens att använda hela finita satser.

I alla exemplen handlar det om en fransk prepositionsfras som har översatts med en svensk adverbial bisats med temporal betydelse. Eriksson konstaterar i sin studie av franskan och svenskan att förutsättningen för att en svensk adverbial bisats skall kunna nominaliseras i översättning till franska är att det svenska verbet kan få sin motsvarighet i ett franskt substantiv. Förutsättningen för detta tycks vara särskilt god när det handlar om en temporal bisats (Eriksson 1997:295).

I exemplen med franska prepositionsfraser som översatts med svenska finita satser sker samma strukturomvandling fast i motsatt riktning. Förutom att det franska participet motsvarar en svensk konjunktion, motsvarar även det franska nomenet ett svenskt verb:

(10) [...] **en attendant** l'accomplissement de la procédure judiciaire.

[...] **i väntan på** att det rättsliga förfarandet slutförs.

(11) [...] **suiwant** la notification de la liste des navires désignés.

[...] **När** fartygsägaren meddelats förteckningen över utvalda fartyg [...]

3.6 Passiva konstruktioner

Med 86 av 353 exempel utgör översättningskategorin med passiva konstruktioner 24 % av alla exempel i korpusen. Det är inte en speciell kategori, utan den överlappar de andra kategorierna. Med några få undantag är det exemplen med strukturomvandlingar från participfraser till relativ bisats som har passiv konstruktion (80 av 86). Det beror på att det är den största kategorin i vilken den franska participfrasen motsvarar en svensk finit sats. Således finns det syntaktiska förutsättningar, i form av en finit sats, för att återge en passiv konstruktion.

3.6.1 Passivum i franskan och i svenskan

I nästan alla exempel (82 av 86) handlar det om en fransk passiv konstruktion med perfekt particip (se Pedersen et al. 1989:301 om franskt passivum) som har översatts med en motsvarande svensk passiv konstruktion med verbet i *s*-form (se Hultman 2003:154 om svenskt passivum).

Det skall påpekas att det bara är exempel med passiva participfraser utan hjälp verbet *être* som är representerade i korpusen. Andelen passiva konstruktioner både i de franska och i de svenska texterna är rimligtvis mycket högre än vad som framgår i korpusmaterialet. Det går därför inte att utifrån korpusmaterialet fastställa om de franska passiva konstruktionerna översätts med svenska passiva konstruktioner med samma regelbundenhet överlag som när det gäller passiva participfraser utan hjälp verbet *être*.

3.6.2 Hänvisningar och övriga passiva konstruktioner

Andelen hänvisningar utgör med 42 % av exemplen (36 av 86) en stor del av exemplen med passiva konstruktioner. Det är naturligt med tanke på att hänvisningarna är opersonliga och därför kräver en opersonlig passiv konstruktion:

(1) [...] les possibilités de pêche **fixées par le protocole** [...]

[...] de fiskemöjligheter **som fastställs i protokollet** [...]

Men en stor del (58 %) av de passiva konstruktionerna ingår i andra konstruktioner än hänvisningar. Det är ett utslag av att den passiva konstruktionen är vanlig i EU-prosan:

(2) La validité des licences **accordées** aux navires communautaires [...]

Giltighetstiden för de licenser **som har beviljats** gemenskapsfartygen [...]

Andelen passiva konstruktioner som konstrueras med agent utgör så mycket som 43 % av alla exempel med passiva konstruktioner som inte är hänvisningar, vilket är anmärkningsvärt. Uppfattningen är ofta att författningsspråk i stor utsträckning saknar utsatta agent eller subjekt. Korpusmaterialet indikerar tvärtom att så inte behöver vara fallet.

3.6.3 Passiva konstruktioner i författningsspråk

Den passiva konstruktionen är, som redan påpekats, vanlig i och utmärkande för författningsspråk. Det är en konstruktion som ofta kritiserats och påstås försvåra läsbarheten. I *Myndigheternas skrivregler* (2004:28), en av de skrifter som finns med riktlinjer för svenskt författningsspråk, rekommenderas till exempel användningen av pronomenet *man* istället för den passiva konstruktionen.

Det skall framhållas att de specifika rekommendationerna vad gäller syntaktiska lösningar är få i de skrifter med riktlinjer för svenskt författningsspråk och för författning av EU-texter som svenska myndigheter ger ut¹. Istället ligger fokus på lexikologi och morfologi samt på terminologi.

¹ Se framförallt *Myndigheternas skrivregler* (2004), *Myndigheternas föreskrifter* (1998).

Icke desto mindre ger de övergripande anvisningar som finns intrycket av att författningsspråket syntaktiskt bör närma sig det vårdade talspråket:

Språket i myndigheternas författningar skall inte vara krångligt, stelt och ålderdomligt. Klä på de ”nakna substantiven” där det behövs, bygg enkla meningar och använd lättbegripliga ord och uttryckssätt. Det är tillåtet! (*Myndigheternas föreskrifter* 1998:83).

Den rådande uppfattningen tycks vara att vissa ord och uttryckssätt är krångliga till sin natur:

De grammatiska anvisningarna i MF och MS (*Myndigheternas föreskrifter* och *Myndigheternas skrivregler*, förf. anm.) går alltså ut på att klarhet och enkelhet i offentliga texter, även författningstexter, uppnås genom att författarna så långt som möjligt begränsar sitt språk till det vårdade talspråkets konstruktioner och formord. Annorlunda uttryckt ses meningars begriplighet i grunden som en enkel fråga om enskilda konstruktioner och formord som används: lätta eller svåra (Ekerot 2000:53).

Den i författningsspråket hemmahörande passiva konstruktionen skulle enligt det här synsättet till sin natur vara en svår konstruktion som försvårar läsbarheten och som därmed bör undvikas. Istället bör aktiva konstruktioner användas. Men det finns skäl att tro att det inte riktigt är så enkelt.

3.6.3.1 Passiva konstruktioner i EU-prosan

Utmärkande för författningstexter i EU är de långa meningarna med hypotaktisk satsfogning. Punktregeln, vilken innebär att en mening i originaltexten måste motsvara en mening i översättningen, fungerar som en begränsande syntaktisk ram inom vilken översättaren måste hålla sig. I tidigare avsnitt (se 3.5) har det framgått hur sammanvävda de olika syntaktiska leden är i meningarna i EU-texter och hur det ofta innebär att en strukturomvandling utlöser en annan i översättningen.

I ljuset av denna komplexitet är det troligt att valet inte står mellan ett svårare och ett lättare uttryckssätt, utan att det snarare står mellan olika syntaktiska lösningar som kan samspela mer eller mindre bra. Således är det inte säkert att en ökad användning av aktiva satser med subjekt per automatik ökar läsbarheten jämfört med en passiv konstruktion.

3.6.3.1.1 Exempel på passiv konstruktion i EU-prosan

Av följande exempel framgår att den passiva konstruktionen i EU-prosan till sin natur varken är svår eller lätt utan att dess fördel eller nackdel uteslutande beror på den syntaktiska kontexten.

Det första exemplet illustrerar att användningen av pronomenet *man* kan vara problematisk. I den aktuella meningen finns två olika subjekt (*den tillträdande* och *den frånträdande organisationen*) och flera olika verbhandlingar, varav det är objektet *fartyget* och inte de två subjekten som är logiskt subjekt till åtminstone två av verbhandlingarna (*inte följts* och *har åtgärdats*). Här är användningen av pronomenet *man* utesluten då risken för sammanblandning av de olika subjekten skulle vara stor:

(3) *Den tillträdande organisationen* får utfärda certifikat för *fartyget* först sedan **alla försenade besiktningar** har genomförts med ett tillfredsställande resultat och sedan **alla rekommendationer eller klassvillkor** som tidigare utfärdats för *fartyget* men som inte följts har åtgärdats på det sätt som *den frånträdande organisationen* anger.

Det andra exemplet illustrerar hur läsbarheten ökar genom att den passiva konstruktionen behålls i översättningen från franska till svenska. I detta exempel kan det finita verbet placeras tidigt i meningen, tack vare den passiva konstruktionen med agent. Ur läsbarhetsperspektiv är det bättre att det finita verbet kommer tidigt i meningen än att det föregås av många bestämmningar och kommer sent i meningen, vilket hade varit konsekvensen om meningen gjorts om till aktiv sats:

(4) Uppgifterna **skall bekräftas** av de vetenskapliga institut som ansvarar för kontrollen av fångstuppgifter i medlemsstaterna, exempelvis IRD (Institut de Recherche pour le Développement), IEO (Instituto Español de Oceanografía) och IPIMAR (Instituto Português de Investigaçao Maritima), via Europeiska kommissionens delegation.

3.6.3.1.3 Slutsatser

Den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan innebär att ett uttryckssätt inte kan sägas vara bra eller dåligt ur läsbarhetsperspektiv. Det som är avgörande för om ett uttryckssätt är lämpligt eller inte är snarare den syntaktiska kontexten. På så sätt fyller den passiva konstruktionen

ibland en viktig funktion, inte minst när det gäller att översätta tunga franska nominalfraser till svenska (se 3.5), och ibland är den mindre lämplig än en aktiv konstruktion. Sålunda är det troligt att EU-prosans begriplighet snarare handlar om samspelet mellan olika syntaktiska lösningar än om valet av enskilda uttryckssätt.

4. Slutsatser och diskussion

Ända sedan Sverige blev medlem i EU 1995 har de svenska översättningarna av EU-texter blivit kritiserade för att inte vara idiomatiska och läsbara. Kritikerna har ansett att EU-svenskan inte lever upp till de svenska klarspråksriktlinjerna. I debatten om EU-svenskan har det funnits en avsaknad av problematisering av den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan och av de strukturella skillnaderna mellan svenskan och originalspråken franska och engelska.

Syftet med denna uppsats har varit att belysa de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan och att visa hur de påverkar de svenska översättningarna av franska EU-texter. Syftet har varit att illustrera den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan och att i ljuset av den väcka frågan om behovet av specifika klarspråksriktlinjer för EU-svenskan.

För att belysa de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan valde jag att göra en kontrastiv studie av översättningen av franska participfraser till svenska. Participfrasen är en typ av satsförkortning. I en syntaktiskt komplex text kan det vara en fördel att kunna komprimera texten genom att använda satsförkortningar. Franskan är ett substantivorienterat språk som gärna använder satsförkortningar, medan svenskan är ett verborienterat språk som föredrar att använda finita satser.

Undersökningen visar att möjligheten att använda participfraser är begränsad i svenskan. I majoriteten av de exempel som låg till grund för undersökningen sker en strukturomvandling från participfras till en annan typ av fras eller till en sats. Det är endast i de exempel där participfrasen fungerar som ett adjektivattribut eller som ett efterställt attribut som det inte sker någon strukturomvandling. Det är egentligen bara funktionen som adjektivattribut som verkar vara vanlig även på svenska. Exempelen med svenska particip som fungerar som efterställda attribut är mycket få. Det beror på att möjligheten att använda efterställda attributiva participfraser är mycket begränsad i svenskan. I majoriteten av exemplen sker istället en strukturomvandling från participfras till relativ bisats. Det är den största översättningskategorin i

undersökningen. Frekvensen av relativa bisatser är mycket hög i de svenska texterna. I jämförelse med de franska texterna går det 6 relativa bisatser på varje fransk relativ bisats. Det är troligt att förhållandet är det omvända vad gäller participfraserna.

Den näst vanligaste översättningskategorin är strukturomvandlingen till prepositionsfras. I de franska texterna är participfraserna mycket frekventa. Det beror delvis på att franskan inte gärna använder attributiva prepositionsfraser. För att undvika att en prepositionsfras står i attributiv bestämning till ett substantiv, sätter franskan in ett particip eller en relativ bisats mellan substantivet och prepositionsfrasen. Svenskan kan med lätthet använda attributiva prepositionsfraser och participen kan därför uteslutas i översättning till svenska. Detta fenomen kallas för *dépouillement*.

Franskans nominala karaktär leder i 6 % av exemplen till omfattande strukturomvandlingar från fras till sats i översättningen till svenska. I de här exemplen är det inte främst participen som är den avgörande faktorn, utan det är snarare den komplexa nominala strukturen i sin helhet som utlöser strukturomvandlingen. I många av exemplen är den nominala strukturen så komplex att den utlöser flera av varandra beroende strukturomvandlingar. Undersökningen visar att nominalfraser med attributiva perfekt particip genomgår större strukturella förändringar än de med attributiva presens particip. Detta beror antagligen på att perfekt participet har en starkare adjektivisk karaktär då det till skillnad från presens participet inte tar objekt.

Undersökningen visar att olika typer av bestämningar är mycket vanliga – detta framgår av den höga frekvensen av participfraser och relativa bisatser/prepositionsfraser i de franska respektive svenska texterna. En förklaring till den höga frekvensen av bestämningar är den höga frekvensen av hänvisningar – 23 % av alla exempel i undersökningen är hänvisningar. Den höga frekvensen av bestämningar tycks vara en bidragande orsak till EU-prosans komplexitet.

I syntaktiskt komplexa meningar med flera bestämningar kan det vara en fördel att kunna kombinera flera olika konstruktioner för att öka läsbarheten. I de svenska riktlinjerna för översättning av EU-rättsakter är det främst den determinativa förbindelsen och prepositionsfraser med korrelatet i bestämd form som rekommenderas. En mer restriktiv användning av det framförställda attributet rekommenderas, då det anses vara en krånglig och svår konstruktion. Detta förhållningssätt avspeglar sig i undersökningen. Den determinativa förbindelsen är mycket vanlig och prepositionsfrasen är den näst största översättningskategorin, medan det inte finns ett enda exempel på ett framförställt attribut. Men det framgår av undersökningen att en

överanvändning av den determinativa förbindelsen och prepositionsfraser med korrelatet i bestämd form kan försvåra läsbarheten.

Med tanke på de talrika bestämningarna är den ensidiga användningen av pronomenet *som* i de undersökta texterna anmärkningsvärd. Användningen av pronomenet *som* rekommenderas i de svenska klarspråksriktlinjerna. Tanken är att användningen av det mindre formella och neutrala relativa pronomenet *som* ökar läsbarheten. Men den ensidiga användningen av det relativa pronomenet *som* förutsätter en enklare syntax. I en syntaktiskt mer komplex text kan användningen av numerus- och genusdifferentierande pronomen vara nödvändig för att undvika missförstånd och öka läsbarheten.

Undersökningen visar att den passiva konstruktionen är mycket vanlig i EU-svenskan – 24 % av exemplen i undersökningen har passiv konstruktion. Enligt de svenska klarspråksriktlinjerna bör den passiva konstruktionen undvikas då den anses svårare ur ett läsbarhetsperspektiv än den aktiva satsen. Men undersökningen visar att den passiva konstruktionen ibland är en förutsättning för att skapa en idiomatisk och läsbar mening. Undersökningen visar också att det inte sällan är omöjligt att använda det av svenska klarspråksriktlinjer rekommenderade pronomenet *man* på grund av de många subjekten i meningarna.

Komplexiteten i EU-prosan innebär att valet inte står mellan svåra eller lätta uttryckssätt och konstruktioner, utan att det snarare står mellan olika syntaktiska lösningar som kan samspela mer eller mindre bra i olika syntaktiska kontexter.

Idag är det svenska klarspråksarbetet inriktat på terminologi, morfologi och lexikologi. I de svenska myndigheternas handböcker för svenskt författningsspråk och för översättning av EU-texter ligger fokus på termer, ord, uttryck och konstruktionen av hänvisningar och det sägs mycket lite om syntax. Det är endast i de svenska EU-översättningsenheternas egen publikation *Att översätta EU-rättsakter* som olika syntaktiska och framförallt syntaktiskt kontrastiva aspekter tas upp.

Den här undersökningen har varit mycket begränsad till sin omfattning. Den kan därför endast visa på vissa tendenser. Den visar ändå att de strukturella skillnaderna mellan franskan och svenskan är stora och att de har betydelse för de svenska översättningarnas utformning. Undersökningen visar att den syntaktiska komplexiteten i EU-prosan är stor och att de svenska klarspråksriktlinjerna inte alltid är tillämpbara på EU-svenskan. Avsaknaden av riktlinjer som tar hänsyn till de syntaktiska förutsättningarna är problematisk.

Det skulle behöva göras en omfattande undersökning av syntaxen i EU-svenskan för att få en bättre bild av hur den faktiskt ser ut. En sådan undersökning skulle med fördel vara kontrastiv. Detta för att ta reda på hur de strukturella skillnaderna påverkar EU-svenskan. Med en sådan undersökning som underlag skulle det finnas förutsättningar för att skapa klarspråksriktlinjer för EU-svenskan som är anpassade till den syntaktiska komplexiteten, något som enligt min mening är nödvändigt för att åstadkomma en idiomatisk och läsbar EU-svenska.

Material- och litteraturförteckning

Primärmaterial

Samtliga primärkällor förmedlades av Ingemar Strandvik, språklig samordnare för svenska språket vid Europeiska kommissionen, den 7 mars 2008.

Projet de proposition modifiée de décision du Conseil concernant la conclusion de l'accord sous forme d'échange de lettres relatif à l'application provisoire du protocole fixant les possibilités de pêche et la contrepartie financière prévues par l'accord entre la Communauté européenne et la République de Madagascar concernant la pêche au large de Madagascar pour la période allant du 1er janvier 2007 au 31 décembre 2012.

Utkast till ändrat förslag till rådets beslut om ingående av ett avtal genom skriftväxling om provisorisk tillämpning av protokollet om fastställande för perioden 1 januari 2007–31 december 2012 av fiskemöjligheter och ekonomisk ersättning enligt avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Madagaskar om fiske utanför Madagaskars kust.

Projet de règlement (CE) n° .../.. de la Commission du [...] modifiant le règlement (CE) n° 417/2002 du Parlement européen et du Conseil relatif à l'introduction accélérée des prescriptions en matière de double coque ou de normes de conception équivalentes pour les pétroliers à simple coque.

Utkast till Kommissionens förordning (EG) nr .../.. av den [...] om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 417/2002 om ett påskyndat införande av krav på dubbelskrov eller likvärdig konstruktion för oljetankfartyg med enkelskrov.

Projet de règlement (CE) n° .../.. de la Commission du [...] relatif aux modalités spécifiques de délivrance des certificats d'importation pour le sucre et les mélanges de sucre et cacao cumulant l'origine ACP/PTOM ou CE/PTOM.

Utkast till Kommissionens förordning (EG) nr .../.. av den [...] om särskilda bestämmelser för utfärdande av importlicenser för socker och sockerblandningar samt kakao som omfattas av ursprungskumulation AVS/ULT eller EG/ULT.

Proposition modifiée de directive du Parlement européen et du Conseil établissant des règles et normes communes concernant les organismes habilités à effectuer l'inspection et la visite des navires et les activités pertinentes des administrations maritimes.

Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler och standarder för organisationer som utför inspektioner och utövar tillsyn av fartyg och för sjöfartsadministrationernas verksamhet i förbindelse därmed.

Sekundärlitteratur

Andersson, J. 2004. Finit eller infinit form? Behandling av satsförkortningar i översättning från engelska till svenska. I: *Texter emellan. Examensarbeten vid översättarutbildningen 2002–2004*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 1–23.

Andersson, S. G. 1992. Kontrastiv stilistik svenska–tyska. I: *ASLA-Information* 18:2. Uppsala.

Att översätta EU-rättsakter. Anvisningar. Engelska–franska–svenska. 2007. EU-institutionernas översättningsenheter.

<http://ec.europa.eu/translation/language_aids/swedish/swedish_style_guide_sv.doc>. Hämtad 2008-01-16.

Edgren, H. 2000. Om EU-svenskan som hotbild. I: Melander, B. (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 77–97.

Ehrenberg-Sundin, B. 2000. Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter? I: Melander, B. (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 144–177.

Ekerot, L-J. 2000. Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter. I: Melander, B. (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 44–76.

Eriksson, O. 1997. *Språk i kontrast. En jämförande studie av svensk och fransk meningsstruktur*. Stockholm: Akademiförlaget.

- Hultman, T.G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Ingo, R. 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, M. & Ohlander, S. 1996. *Allmän grammatik*. Malmö: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB.
- Melander, B. 2000. EU:s språkpolitik – en mångfasetterad fråga. I: Melander, B. (red.), *Svenskan som EU-språk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 13–28.
- Myndigheternas föreskrifter. Handbok i författningsskrivning*. 1998. Statsrådsberedningen. (Ds 1998:43.)
<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/29/87/d22e2d1e.pdf>>.
Hämtad 2008-05-09.
- Myndigheternas skrivregler*. 2004. Statsrådsberedningen. (Ds 2004:45.) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket*. 2002. Betänkande av Kommittén för svenska språket. (SOU 2002:27.) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Några riktlinjer för författningsspråket*. 1994. Statsrådsberedningen. (PM 1994:4.) Stockholm.
- Olofsdotter, K. 2006. Termer och komplexa nominalfraser som problem vid översättning av EU-texter. I: *Texter emellan. Examensarbeten vid översättarutbildningen 2004–2006*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 94–117.
- Olsson, A. 2003. Punktregeln. Hur strängt följs den och hur påverkar den svenskan i översättningarna? I: *Texter emellan. Examensarbeten vid översättarutbildningen 2001–2003*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 290–314.
- Pedersen, J. et al. 1989. *Fransk universitetsgrammatik*. Stockholm: Esselte Studium.
- Persson, R. 2006. *Från eurokratspråk till klarspråk. Om klarspråk i EU-texter med utgångspunkt i en svensk översättning av "L'avenir de la politique de cohésion"*. Lund: Lunds universitet.
- Redaktionella och språkliga frågor i EU-arbetet*. Statsrådsberedningen. (SB PM 2005:3.) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Skagerö, G. 2005. *Översättningen av nominalfraser från franska till svenska i EU-konstitutionen*. Stockholm: Tolk- och översättarinstitutet.
- Svenskan i EU. Hur vi kan främja kvaliteten på de svenska EU-texterna*. 1998. Betänkande av Utredningen om svenskan i EU. (SOU 1998:114.) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

- Teleman, U. et al. 1999. *Svenska Akademiens grammatik. 3. Fraser*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Togeby, K. 1983. *Grammaire française. Volume III: Les formes impersonnelles du verbe et la construction des verbes*. Köpenhamn: Akademisk Forlag.
- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. 1958. *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Paris: Didier.
- Wallin, S. 2005. Klarspråk inom EU. Om kvaliteten på dagens EU-texter och originalens betydelse för översättningarna. I: *Texter emellan. Examensarbeten vid översättarutbildningen 2003–2005*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 217–243.